

Stjórnin víst vilja til ikki at blanda seg í føroysk viðurskipti

»Ellers vil jeg til sidst sige, at jeg synes, at regeringen virkelig har i den nyligt indgåede aftale med Færøerne tilstræbt sig på ikke at blande sig i færøsk politik. Det sætter jeg overordentlig stor pris på. Jeg synes også, at netop denne danske holdning burde være en appel til de færøske medlemmer af Folketinget til at gå hen og gøre ligeså«, sagði Jóannes Eidesgaard m. a. undir endaðraskiftinum í Fólkinginum

Jeg føler et behov for at komme med nogle bemærkninger til statsministerens redegørelse om den politiske situation mellem Færøerne og Danmark, de ændringer, der kommer at ske i forholdene mellem begge landene og til sidst lidt om min egen situation her i det danske parlament.

Situationen mellem Færøerne og Danmark har siden efteråret 1992:

Situationen mellem Færøerne og Danmark har siden efteråret 1992 og frem til her på det sidste været meget spændt. Det har primært skyldtes den økonomiske kollaps, der indtraf i okt. 1992, og de aftaler, der fulgte i kølvandet, der blev gjort mellem landstyre og regeringen.

Uden at gå i detaljer i disse aftaler, så kunne vi have undgået noget af den spændte situation, hvis vi havde været lidt dygtigere til at drøfte forholdene med hinanden. Det er tydeligt, at vi i en længere periode har haft alvorlige kommunikationsbrister, der må begrundes en manglende interesse specielt fra dansk side for færøske forhold. Nu har vi de seneste to dage både drøftet selve aftalen af 10. juni og evt. ændringer i de forfatningsmæssige forhold mellem Færøerne og Danmark, men jeg vil dog tillade mig at bruge lidt af Folketingets tid til nogle uddybninger af disse relevante sager.

Vedrørende de første spørgsmål, som Statsministeren også berørte, så vil jeg sige, at ethvert fællesskab, også selv om det nu hedder et rigsfællesskab, bygger på den tillid, eller viser den ene part ikke den nødvendige respekt og ignorerer de reelle problemer, så får man de virkelige problemer.

Og problemerne fik vi. Lad mig her endnu engang understrege, at den økonomiske rygdækning, som den danske regering gav landstyret i form af de danske statslån viste styrken i rigsfællesskabet i en spændt situation, og at disse lån forhindrede et total økonomisk kaos.

Men når det var nødvendigt med et enstemmigt ønske fra det færøske Lagting om den dommerundersøgelse af håndteringen af selve banksagen, og når det var nødvendigt med en 2500 sider lang rapport omkring denne sag, så var der

absolut noget, der bør give parterne i denne rigsfællesskab stof til eftertanke.

Hvad var der, der gik galt i forholdet mellem Færøerne og Danmark? Var det en dansk interesse i at man ville straffe et rebelsk medlem af familien, eller var det bureaukratiet, der fik lov til teoretiske eksperimenter, som man ikke turde gøre hjemme hos sig selv?

Jeg skal ikke give noget entydigt svar på dette spørgsmål, men kun kort konkludere, at man fra dansk side absolut ikke viste den nødvendige interesse. Havde man af og til spurgt til de færøske problemer, så ville så meget være anderledes også i dag. Det kunne man landstyre og regeringen imellem, det kunne man have gjort parterne imellem.

Dette skal ikke være sagt for at fragte os selv det politiske ansvar for det, der var vores ansvar. Men med de begrænsninger, der ligger i gældende hjemmestyrerlov, havde man ikke de nødvendige instrumenter, der skal bruges for at dæmpe en alt for stor investeringslys og den alt for store trafik af likviditet fra specielt danske kreditforeninger, og dernæst sad landstyre ikke inde med nogen viden omkring de færøske pengeinstitutter.

Kan vi bruge krisen til noget fornuftigt?

Men kan vi bruge den økonomiske krise og den krise, der har været konstateret i rigsfællesskabet mellem Færøerne og Danmark til noget fremadrettet og fornuftigt? Jo, det mener jeg absolut, der er muligheder for.

For det første er den nyligt indgåede aftale mellem Færøerne og Danmark en udmærket mulighed for at sætte punktum for det, der skete. Et afslutte kapital for at bruge Statsministerens egne ord. Men dernæst kan vi ved at tænke lidt tilbage i tiden finde frem til de ændringer, der nu absolut er nødvendige i de forfatningsmæssige forhold mellem Færøerne og Danmark. Hvilke reformer dette forhold skal gennemgå, så vi ikke bliver overhalet af noget, der ikke er gennemtænkt? Og hvilke reformer skal vores forhold gennemgå, således vi kan forhindre, at vi endnu en gang kan ende i en så stor økonomisk krise?

Ved at lægge denne her

sag bag os, dog uden at glemme den, kan vi lave et udredningsarbejde, så vi kan gå en ny tid i møde. Ellers åbne et nyt kapitel, som Statsministeren udtrykte sig.

De har af mange været sagt, at man ikke kan laste hjemmestyrerloven for, at vi fik den alvorlige økonomiske krise. Det er også rigtigt, men hjemmestyrerlovens mangler på væsentlige økonomiske styringsmuligheder har absolut bidraget til, at krisen blev så meget alvorligere på Færøerne end i andre nordiske lande.

I sagens natur er det både forståeligt og nødvendigt, at en lov, der blev vedtaget for mere end 50 år siden, trænger til revision, men også p.g.a. de modificationer og den udvidede anvendelighed, der er blevet gjort i tidens løb, men sandelig også p.g.a. de faktiske konstitutionelle ændringer, der er sket siden 1948.

Danmark er medlem af EU, som politisk union indskrænker Danmarks handelfrihed som suveræn stat. Desuden har Danmark nu også andre hensyn at tage end dem, der har været gældende indenfor rigsfællesskabet. De har vi set, når det gælder en forbedret færøsk markedsadgang til EU, og vi har set det indenfor IWC, hvor Danmark, som jo er medlem p.g.a. Færøerne og Grønland, mere harmoniserer synspunkterne med de store og rige heller end interesserne i rigsfællesskabet.

Og hvilken status har hjemmestyrerloven? Er det en aftalelov, eller er det en delegationslov? Juristerne i ministerierne kan ikke vige fra den teori, at der er talen om en delegation, som til enhver tid kan tilbagekaldes af den udstedende myndighed. Men politikerne i samme ministerier fastholder, at der er tale om en aftalelov, som ikke kan ændres uden forhandling mellem de involverede parter.

Men alene det, at denne tvivl hersker om lovens status, og de argumenter jeg allerede har nævnt, bør gøre, at vi konkluderer, at tiden er løbet fra den 50 år gamle lov.

Hvad skal der så ske?

Det færøske Socialdemokrati har et svar. Vi erstatter gældende hjemmestyrerlov med en selvstyrelov, der under kontrollerede forhold

udbygger et færøsk selvstyre både på det økonomiske såvel som på det politiske plan til, at det færøske samfund kan stå på egne ben uden økonomisk eller politisk hjælp fra Danmark. Men derved er det ikke sagt, at vi fremover ikke kan indgå i et samarbejde, som bygger på helt andre præmisser. Samarbejde er jo ikke af det onde.

Jeg er meget glad for Statsministerens formulering om, at vi nu først må se, hvad den færøske befolkning ønsker, hvad det færøske Lagting ønsker, og hvad det færøske Landstyre kommer med.

Derfor var det ikke relevant med en hvidbog på nuværende tidspunkt.

Men vi har fået at vide, at man vil imødekomme færøske ønsker omkring de forfatningsmæssige forhold med en positiv indstilling, og mere har vi på nuværende tidspunkt ikke brug for at vide, da vi først skal gøre vores hjemmearbejde.

Min egen situation i Folketinget

Afslutningsvis følger jeg et behov for at redegøre lidt for min egen situation her i Folketinget.

Tacklingen af den økonomiske krise på Færøerne blev jo for en stor del forhandlet af en socialdemokratisk ledet regering, selv om fundamentet blev lagt af den borgerlige regering allerede i 1992.

Derfor blev også det færøske Socialdemokrati straffet af vælgerne. Alle de upopulære afgørelser, som den danske regering kom med i forbindelse med aftalerne, blev vores parti straffet for. Vi sad med 10 mandater i Lagtinget i 1990, men blev ved valget i 1994 reduceret til 5 og har ved det nyligt overståede valg løst os op på 7 mandater.

Op til folketingsvalget så vi det som vores eneste mulighed for at generobre mandatet i Folketinget, at vi distancerede os fra vores politiske kollegaer i Folketinget. Derfor var vores oplæg til folketingsvalget, at det færøske socialdemokrati ville ikke indgå i den danske socialdemokratis folketingsgruppe. Men desuden var det tydeligt, at specielt vores løfte om, at vi ikke ville lade os bruge i dansk indenrigspolitik, var det, der mest indgik i den færøske vælgers vurdering.

Men vi er i en ambivalent situation, hvad folke-

Jóannes Eidesgaard, fólkatingsmaður

tingsvalget angår. Det er jo noget af et paradoks, da vores distancering fra det danske socialdemokrati gjorde, at vi og ikke Venstres søsterparti Sambandspartiet fik mandatet valgt. Kort sagt, en distancering fra det danske socialdemokrati sikrer det samme danske socialdemokratis overlevelse som regeringsparti. Havde vi ikke klart lagt afstand til regeringens politik med hensyn til Færøerne, så var Sambandspartiets kandidat blevet valgt, og denne ville uden tvøven have sikret en borgerlig regering med Hr. Uffe Ellemann Jensen som statsminister.

Vi kunne derfor allerede på valgaftenen sige, at vi ikke ville gå ind og vælte en socialdemokratisk ledet regering. Dette sammen med udfaldet af den danske del af folketingsvalget gjorde, at statsministeren i dronningerunden kunne erklære sin regerings fortsættelse.

Men når jeg havde gjort det, så var jeg også bundet af de løfter, som jeg havde givet mine vælgere om en neutral holdning til dansk indenrigspolitik. De samme vælgere ønsker ikke en dansk indblanding i færøsk politik og ønsker derfor heller ikke, at vi færinger blander os i dansk indenrigspolitik.

Derfor håber jeg, at medlemmerne af Folketinget forstår min holdning, men specielt håber jeg, at de danske socialdemokrater i Folketinget forstår og i sidste ende sætter pris på, at det netop var vores holdning og udmelding, der sikrede jer jeres fortsatte rolle som regeringsparti.

Så jeg mener, at alene min tilstedeværelse og min ud-

melding valgaftenen burde give mine socialdemokratiske venner al grund til, om ikke taknemlighed så en afslappet holdning til mit standpunkt til dansk politik.

I den meget omdiskuterede aftale af 10. juni 1998, har jeg ikke på noget tidspunkt ladet min politiske holdning til den danske pinsepakke være til salg. Jeg har fremdeles den samme holdning, som jeg har haft siden valget i marts. Jeg må ærligt indrømme, at de mange beskyldninger, der har verseret de sidste dage om noget, der ligner pengeafpresning, og som også har været fremsat af enkelte partiformænd, de sårer mig.

Det må da være tilladt også i dette parlament at have en holdning.

Ellers vil jeg til sidst sige, at jeg synes, at regeringen virkelig har i den nyligt indgåede aftale med Færøerne tilstræbt sig på ikke at blande sig i færøsk politik. Det sætter jeg overordentlig stor pris på. Jeg synes også, at netop denne danske holdning burde være en appel til de færøske medlemmer af Folketinget til at gå hen og gøre ligeså. Dette ville også for mig at se være den eneste anstændige løsning på dette parlamentariske problem.

En løsning, hvor vi fra færøsk side kunne stå inde for en færøsk neutralitet til dansk indenrigspolitik, og som derved også sikrede en respekt for den danske parlamentariske sammenhæng.

Men det er så et problem, som vi uden tvivl vil blive konfronteret med efter sommerferien.

Jóannes Eidesgaard,
MF